

Stichting **SIRENE**

p.a. Rolleweg 33
4751 VA Oud Gastel

Aan: B&W Steenbergen
Aan: Gemeenteraad Steenbergen
Postbus 6
4650 AA Steenbergen

Betreft:
Zienswijze ontwerp omgevingsvergunning
Windturbines Karolinapolder
ZK18000536

Oud Gastel, 16 juli 2018

Geacht college,
Geachte Gemeenteraad,

Met ingang van 7 juni 2018 hebben B&W van de gemeente Steenbergen het ontwerpbesluit omgevingsvergunning, vergezeld van een ontwerp-Vvgb voor het windpark Karolinapolder ter inzage gelegd.

De Stichting Sirene dient hierbij een zienswijze in op dit ontwerp-besluit en op de ontwerp verklaring van geen bedenkingen.

Om praktische redenen en vanwege de directe onderliggende samenhang vatten wij beide zienswijzen in één document samen.

Wij verzoeken B&W de gevraagde vergunning te weigeren, gedeels op formele gronden. Wij verzoeken de Gemeenteraad de gevraagde Verklaring van geen bezwaar niet te verstrekken.

Leeswijzer

Deze zienswijze is als volgt opgebouwd.

In hoofdstuk 1 een samenvatting van onze kritiek op het ter inzage gelegde plan.

In hoofdstuk 2 een tweetal formele punten waarom nog niet tot een ontwerp besluit had mogen worden gekomen en waarom deze ontwerp omgevingsvergunning als niet ontvankelijk moet worden beschouwd.

In hoofdstuk 3 een zienswijze op tekstdelen van het ontwerp besluit.

Omdat op deze ontwerp omgevingsvergunning voor de ontwikkeling van “Windpark Karolinapolder” de Crisis- en herstelwet van toepassing is, moeten wij meteen ook formeel juridische (detail)zaken naar voren brengen. Wij ervaren dit als problematisch, omdat we van mening zijn dat het ontwerp-besluit nog niet had mogen worden genomen en omdat we nu al gedwongen worden een zienswijze te geven op zaken waarvan we geen of onvoldoende informatie hebben.

In hoofdstuk 4 hebben wij een zienswijze gegeven op de totale gang van zaken. Dit hoofdstuk is ook met name gericht op de gemeenteraad. Wij vragen de gemeenteraad de Vvgb niet te geven en de nodige initiatieven te nemen om te komen tot een herziening van het bestemmingsplan met betrekking tot windenergie.

In hoofdstuk 5 een evaluatie van te verwachten opbrengsten met uiteindelijk het plan om vijf of zes turbines van maximaal 150 hoogte te plaatsen die meer energie opwekken dan dit plan dat nu ter inzage ligt. Een alternatief is ook om de huidige vier turbines te vervangen door drie grote turbines zonder afwijking van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 1 Samenvatting

Formele punten

De aanvraag had niet in behandeling mogen worden genomen en er had geen ontwerp-besluit mogen worden genomen omdat de aanvraag en de besluitvorming niet compleet zijn.

Van belang is dat de ingevolge art. 2.8 Wet natuurbeschermingswet verplichte Passende beoordeling ontbreekt. In tegenstelling tot de omgevingsvergunning en eventuele m.e.r. dienen hiervoor wel alle aspecten van het project te worden beschouwd.

Essentiële zaken die ontbreken zijn plaats en maten van de turbines en de effecten van de turbines op de omgeving. Hieronder wordt mede verstaan een Vvgb van de provincie, dan wel een vergunning Wnb van de provincie.

De gemeente heeft geoordeeld dat geen m.e.r. hoeft te worden gemaakt. Sirene is van mening dat het project m.e.r. plichtig is omdat er sprake is van wijziging van het bestemmingsplan, dat hiermee kaderstellend wordt, in combinatie met de plicht een Passende beoordeling uit te voeren. Hierdoor ontstaat ingevolge de Wet milieubeheer een m.e.r. plicht.

De gemeente baseert de motivering van het besluit volledig en slechts op door de initiatiefnemer ingebrachte informatie. Mede doordat geen m.e.r. is uitgevoerd, is deze informatie niet door onafhankelijke, deskundige derden beoordeeld.

Sirene is van mening dat in het ontwerp-besluit minimaal de volgende tekortkomingen voorkomen:

Gesproken wordt over vervanging van vier turbines. Omdat de nieuwe turbines op een totaal andere plaats komen en er hierom een wijziging van het bestemmingsplan noodzakelijk is, valt het project niet onder vervanging, maar is er sprake van een nieuw project. De provinciale Verordening ruimte staat slechts nieuwe projecten toe van vijf op meer turbines.

De gemeente stelt dat er geen sprake is van cumulatieve effecten met de bestaande windparken. Sirene stelt dat het ongewenst is dat Dinteloord aan drie zijden wordt ingesloten door hoge windturbines. Bovendien is er cumulatief effect op het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak.

De gemeente stelt dat er geen sprake is van enige vorm van vervuiling. Sirene stelt dat de winning van een aantal grondstoffen aanzienlijke vervuiling elders veroorzaakt en roept de gemeente op te bepalen dat slechts turbines mogen worden gebruikt die deze grondstoffen niet bevatten.

De gemeente stelt dat er met zekerheid geen effecten op de natuur optreden, een voorwaarde om een natuurvergunning te kunnen verlenen. Sirene stelt dat de in de ontwerpvergunning is aangegeven dat onderzoek naar de effecten nog gaande is en niet is gerapporteerd. Sirene wijst bovendien op een aantal effecten die nadere studie vereisen.

De gemeente stelt dat de turbines door hun hoogte een (negatief) effect hebben op het landschap. Omdat de initiatiefnemer een bijdrage aan de gemeente verstrekt van €15.000,- per MW (bij 16 MW dus € 240.000,-) is de gemeente (ook Raad) van mening dat het project een kwaliteitsverbetering van het landschap is. Dit is met elkaar in tegenspraak.

Sirene ontdekt in een intentieovereenkomst met de gemeente dat de initiatiefnemer deze som van € 15.000,- per MW wil verrekenen met de voor de initiatiefnemer verplichte financiële participatie.

Sirene wijst in haar zienswijze op landschappelijk onvolkomenheden bij de ruimtelijke inpassing en op de haar inziens grote impact van de hoge turbines op de leefkwaliteit van Dinteloord.

Naar een alternatief

Sirene onderschrijft de noodzaak tot energietransitie en voorziet uiteindelijk de wens veel windturbines in Steenbergen te bouwen. Sirene is van mening dat het gemeentebestuur, B&W en Gemeenteraad, hierin de regie dienen te nemen en in samenspraak met de bevolking beleid dienen te ontwikkelen. Sirene heeft de sterke indruk dat hier een op winst beluste ondernemer misbruik heeft gemaakt van onvoldoende beleid en van onvoldoende kennis bij de gemeente. Sirene reikt een begin van een alternatief plan aan voor de Karolinapolder waarbij wel wordt voldaan aan provinciale randvoorwaarden, de landschappelijke impact veel minder is en meer energie wordt opgewekt.

Het plan bestaat uit 5 tot 6 turbines met een tiphoogte van 150 meter, waardoor er ook geen rode lichten op hoeven.

Hoofdstuk 2. Algemeen

Aanhaak(plicht)

Uit de ontwerp-omgevingsvergunning (hoofdstuk natuur) blijkt dat er een kans is dat het project gevolgen kan hebben voor het nabij gelegen Natura 2000-gebied. Ingevolge artikel 2.7 tweede lid ontstaat daardoor een vergunningplicht Wet natuurbescherming (Wnb). Dit houdt in dit geval in dat een omgevingsvergunning natuur is vereist. Deze kan in de omgevingsvergunning beperkte milieutoets (OBM) zijn opgenomen (aanhaken) of kan separaat worden behandeld wanneer de natuurvergunning eerder is aangevraagd dan de omgevingsvergunning. Niet is gebleken dat de vereiste vergunning vóór de aanvraag van deze omgevingsvergunning is aangevraagd. Een Vvgb van de provincie ontbreekt. Onze conclusie is dat de ontwerp omgevingsvergunning op dit punt onvolledig is.

Weliswaar is, blijkens het ontwerp vergunning, op 2 februari 2018 een aanvraag voor een ontheffing Wnb ingediend, maar dit heeft betrekking op hoofdstuk 3 van de Wnb (soortbescherming) en is geen vergunning ingevolge hoofdstuk 2 Wnb (gebiedsbescherming).

De aanvraag had niet in behandeling mogen worden genomen.

Direct na ontvangst van de aanvraag dient een volledigheidstoets te worden uitgevoerd waarin de vraag moet worden beantwoord of alle benodigde gegevens om een beslissing te kunnen nemen aanwezig zijn.

Vanwege de OBM komen we tot de conclusie dat bij dit ontwerpbesluit essentiële gegevens ontbreken, zoals plaats, maten, type turbine met milieubelasting, etc. Daarnaast ontbreken verifieerbare gegevens met betrekking tot de effecten op de natuur.

Op meer plaatsen komen opmerkingen voor als ‘Bureau Waardenburg zal nog onderzoek uitvoeren’ en ‘de verwachting is dat’. Wij signaleren dat stukken ontbreken zoals een Passende beoordeling en een definitief flora- en faunarapport, terwijl mogelijke conclusies daarvan wel door het college aan de vergunning ten grondslag zijn gelegd.

Nu vraagt U van ons (een belanghebbende) een zienswijze te geven op de resultaten van nog niet uitgevoerd onderzoek en vanwege de Crisis- en herstelwet mogen wij deze zienswijze niet aanvullen.

Gelet op het voorgaande is het bestreden besluit niet met de vereiste zorgvuldigheid voorbereid.

Hoofdstuk 3

Inhoudelijke argumenten

In het hier na volgende hoofdstuk zullen we aan de hand van de ontwerp omgevingsvergunning de diverse onderwerpen bespreken.

Dit hoofdstuk is er op gericht om argumenten aan te dragen waarom B&W de vergunning om milieuredenen kunnen en moeten weigeren.

Dit hoofdstuk is er mede op gericht de gemeenteraad argumenten te geven om de verklaring van geen bedenkingen te weigeren omdat het plan in strijd is met een goede ruimtelijke ordening.

De ontwerp omgevingsvergunning zoals ter inzage is gelegd bevat ongenummerde pagina's en bevat verder ook geen (genummerde) duidelijke indeling. In onze zienswijze zullen wij de indeling van de vet gedrukte kopjes uit het ontwerp aanhouden en herhalen.

Voorwaarden

Behorende bij de activiteit Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening:

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

De aangevraagde activiteit gaat gepaard met een kwaliteitsverbetering van het Steenbergse landschap conform de Structuurvisie gemeente Steenberg (31 mei 2012 vastgesteld door de gemeenteraad).

Sirene is van mening dat er totaal geen sprake is van kwaliteitsverbetering van het landschap en dat de schaal van het beoogde windpark totaal niet past op de locatie. Er is sprake van aantasting van de landschappelijke waarden zoals beschreven in de Structuurvisie en er is sprake van een benauwend effect op de leefbaarheid van de dorpsrand.

Kwaliteitsverbetering valt niet uit te drukken in euro's per megawatt vermogen. Wanneer het gemeentebestuur bedoelt dat er met het geld elders een kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd dient het gemeentebestuur dit te beschrijven. Slechts aan de hand daarvan kunnen betrokken burgers, alsmede de gemeenteraad, een afweging maken tussen de negatieve effecten op het landschap en voor de omwonenden, waaronder de bewoners van de randen van Dinteloord en bewoners elders in de gemeente.

Sirene acht het onredelijk dat B&W de gemeenteraad vragen om middels een Vvgb aan te geven dat het plan wel een goede ruimtelijke ordening heeft, terwijl geen informatie wordt verstrekt om een goede belangenafweging te maken.

Feitelijk vragen B&W hier aan de gemeenteraad te verklaren dat deze aantasting van het landschap, geen aantasting is maar een kwaliteitsverbetering wanneer er €15.000 per MW wordt betaald.

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

De windturbines hebben de minimale en maximale afmetingen uit onderstaande tabel,

Het te kiezen type en daarmee de grootte van de windmolens dient vast te liggen op het moment dat er een omgevingsvergunning met aangehaakt natuur aangevraagd worden.

Een passende beoordeling (art.2.8 Wnb) mag geen leemten vertonen en dient volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies te bevatten die elke redelijke

wetenschappelijke twijfel over de effecten van de geplande project op het betrokken beschermde gebied kunnen wegnemen. Dit is hier niet het geval.

De afmetingen liggen niet vast en toch neemt het gemeentebestuur een besluit waardoor niet duidelijk is welk besluit is genomen of waarover een besluit is genomen. Aan de initiatiefnemer wordt een soort van carte blanche gegeven en de initiatiefnemer kan vrij beslissen. Sirene vindt het noodzakelijk dat het bevoegd gezag de regie houdt en beslist met een afweging van de daarbij in het geding zijnde belangen. Sirene acht de hier gebruikte werkwijze in strijd met behoorlijk bestuur.

Sirene acht deze afmetingen van de windturbines onaanvaardbaar. Deze maten zijn puur een economische afweging van de initiatiefnemer. Ze zijn niet gebaseerd op ruimtelijke ordening en in strijd met een goede ruimtelijke ordening.

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

met dien verstande dat de maximale tiphoogte 210 meter bedraagt indien deze omgevingsvergunning voor 2 oktober 2018 wordt verleend:

Deze zin bevestigt dat de afmetingen niet zijn gebaseerd op een ruimtelijke ordening maar slechts de financiële belangen van de ondernemer dient.

Uit de totale context van de besluitvorming kan Sirene geen andere conclusie trekken dan dat er hier sprake is van een vorm van chantage. Als voor de datum van 2 oktober een omgevingsvergunning wordt verleend, bedraagt het SDE basisbedrag 6,4 cent per kWh. De initiatiefnemer verwacht een lagere subsidie wanneer hij deze later kan aanvragen.

Een betrouwbare prognose op dit moment is dat de SDE+ basisbedrag in 2019 6,2 cent per kWh zal bedragen. Deze is gebaseerd op de prognoses van TNO dat de productiekosten navenant afnemen.

Sirene krijgt de indruk dat de initiatiefnemer is geschrokken van de afname van 7,5 cent per kWh in 2017 naar 6,4 cent per kWh in 2018 en bang is dat deze lijn doorzet.

De initiatiefnemer probeert de gemeente onder druk te zetten om het besluit met spoed te nemen. Sirene acht deze werkwijze verwerpelijk (bangmakerij) en roept de gemeente op een zorgvuldige besluitvorming hierdoor niet te laten frustreren.

Overwegingen

Toets ontvankelijkheid

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

Uw aanvraag om een omgevingsvergunning is getoetst aan de indieningvereisten van de Ministeriële regeling omgevingsrecht (Mor) en voldoet hieraan.

Sirene is van mening dat de aanvraag niet in behandeling had mogen worden genomen omdat tal van essentiële gegevens ontbraken en zelfs nu ontbreken. Dit betreft met name gevolgen van het beoogde gebruik voor het milieu (hoofdstuk 2 Mor), de ruimtelijke ordening (hoofdstuk 3 Mor) en gegevens met betrekking tot de gebieds- en soortenbescherming (hoofdstuk 8 Mor). Details komen hierna aan de orde.

Mer-beoordeling

Hier lopen twee zaken, voor ons als leken, door elkaar heen; de beoordeling door de gemeente van de diverse aspecten die een rol spelen, gevolgd door het besluit van de gemeente dat geen milieueffectrapportage behoeft te worden gemaakt.

Doordat de gemeente naar onze mening de effecten bagatelliseert komt zij tot de conclusie dat een milieueffectrapportage niet noodzakelijk is.

Sirene is het niet eens met diverse aspect beoordelingen van de gemeente en komt derhalve tot de conclusie dat wel een milieueffectrapport had moeten worden gemaakt.

Los daarvan is er sprake van een m.e.r.-plicht.

Zoals reeds eerder opgemerkt heeft dit niet-maken van een milieueffectrapportage tevens tot gevolg dat deskundige derden geen beoordelingen hebben gemaakt van de door de initiatiefnemer ingebrachte gegevens en rapporten.

m.e.r. plicht

Voor bepaalde plannen is het verplicht om een m.e.r. uit te voeren. Het gaat daarbij om wettelijk of bestuursrechtelijk plannen;

1. waarvoor een passende beoordeling nodig is op grond van artikel 19j, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998;
2. die een activiteit mogelijk maken als genoemd worden in onderdeel C of D van de bijlage bij het Besluit m.e.r., dan wel daarvoor een kader stellen;
3. die het besluit zijn op grond waarvan het direct mogelijk is een activiteit als genoemd in onderdeel C of D van de bijlage van het Besluit m.e.r. uit te voeren;

Als, zoals bij dit besluit, voor een activiteit één of meerdere uitwerkings- of wijzigingsplannen moeten worden vastgesteld, dan is sprake van een 'kaderstellend plan' en voldoet de bestemmingsplan-wijziging aan de definitie van het plan voor het bepalen van een m.e.r. plicht.

Ingevolge art.2.7 tweede lid is een vergunning Wnb noodzakelijk. Ingevolge art. 2.8 Wnb kan deze uitsluitend worden verleend wanneer een Passende beoordeling is gemaakt.

De combinatie van een kaderstellend plan met het nodig zijn van een Passende beoordeling leidt tot een mer-plicht.

Nu niet aan de mer-plicht is voldaan is het besluit niet met de vereiste zorgvuldigheid voorbereid.

De kenmerken van de activiteit **De omvang van het project**

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

De 4 bestaande windturbines worden vervangen door 4 grotere windturbines.

Onder vervanging dient te worden verstaan dat de nieuwe turbines worden gebouwd op de (vrijwel) zelfde plaats als de bestaande turbines. Een voorwaarde voor opschaling is dat het project valt onder een bestaand bestemmingplan.

Voor twee van de vier turbines kun je met wat goede wil spreken over opschaling, maar voor twee turbines is sprake van het plaatsen op een locatie waar nimmer windturbines hebben gestaan en waar het bestemmingsplan dit ook niet toestaat.

Er is geen sprake van een opwaardering van het bestaande windpark, maar van een geheel nieuw windpark dat in de omgeving van het bestaande windpark wordt gebouwd.

Dit project is in het vigerende bestemmingsplan niet toegestaan. Derhalve moet de bestemming zodanig worden aangepast zodat dit een mogelijkheid schept voor dit project. Dit noemt men kaderscheppend.

Ook voor de initiatiefnemer geldt dat het project niet valt onder opschaling. Voor de initiatiefnemer geldt de NWEA-gedragscode. Artikel 1.3 hiervan regelt of er wel of niet sprake is van vervanging. Er is volgens deze gedragscode geen sprake van vervanging indien het bestemmingsplan wordt gewijzigd. Wanneer dat wel het geval is gelden de regels voor een nieuwe situatie.

Er wordt niet voldaan aan art. 33.1.b Verordening ruimte Brabant. Er zijn vier in plaats van de minimale vijf turbines. De Verordening ruimte van de provincie Noord-Brabant bepaalt middels artikel 33.1.b dat een nieuwvestiging moet bestaan uit ten minste 5 windturbines.

De gemeente eist dat het bestaande windpark wordt afgebroken. Technisch is dit, bij de huidige planning voor het nieuwe windpark, voor twee van de vier turbines niet noodzakelijk. Deze zouden kunnen blijven staan en een bijdrage kunnen blijven leveren aan de groene energie. Sirene is wel van mening dat het landschappelijk dan nog lelijker wordt.

Een mogelijk alternatief is de noordelijkste en de zuidelijkste turbine te vervangen en midden daartussen een grotere te plaatsen. Dan zou er waarschijnlijk wel sprake zijn van opschaling en vervanging van het windpark. Dit alternatief is echter niet aangevraagd.

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

De definitieve locatie en afmetingen van de 4 nieuwe windturbines staan nog niet vast.

Nu de maten van het windpark, dan wel de afzonderlijke turbines niet bekend zijn, kan geen passende beoordeling worden gemaakt. Het is reeds eerder aangegeven, natuur had moeten zijn aangehaakt. Voor natuur is een passende beoordeling verplicht want het project kan negatieve gevolgen hebben. Een passende beoordeling mag geen leemten vertonen en dient volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies te bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de effecten van de geplande project op het betrokken beschermde gebied kunnen wegnemen (uitspraak HvJ).

Als dus zowel de plaats als de afmetingen niet bekend zijn kan niet aan deze voorwaarde worden voldaan. Feitelijk wordt een soort van carte blanche gegeven en kan de initiatiefnemer vrij beslissen. Sirene vindt het noodzakelijk dat het bevoegd gezag de regie houdt en zelf beslist.

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

Er zijn geen andere plannen en/of projecten in de directe omgeving in ontwikkeling waarmee de gevolgen van dit project zouden kunnen cumuleren. Door de geringe milieueffecten van de opwaardering zijn geen cumulatieve effecten te verwachten met de bestaande windparken die zich in de directe omgeving bevinden.

De wijde omgeving wordt volgebouwd met windturbines. Turbines worden gebouwd in de gemeenten Moerdijk, Overflakkee, Schouwen-Duiveland en Tholen. Onderdeel hiervan is dat het Natura 2000-gebied Krammer Volkerak steeds verder wordt omringd door hoge turbines. Dit hoort in de passende beoordeling onder cumulatie aan de orde te komen.

De kern Dinteloord wordt, door forse turbines aan drie zijden, gevoelsmatig omringd door windturbines. Nu is dit niet direct een Sirene-zaak maar we signaleren wel de onjuistheid van de redenering van de gemeente.

Zowel op het gebied van de landschappelijke beleving als ten aanzien van natuureffecten, met name barrièrewerking, doen zich cumulatieve effecten voor.

De bewering van de gemeente dat zich geen cumulatieve effecten voordoen is onjuist met betrekking tot de kern Dinteloord en tot het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak.

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

Het gebruik van natuurlijke hulpbronnen

Het windpark maakt alleen gebruik van wind als natuurlijke hulpbron. Aan het einde van de levensduur wordt het vrijkomende schroot hergebruikt.

Verontreiniging en hinder

De opschaling leidt niet tot verontreiniging.

De bewering van de gemeente dat de opschaling (zoals zij dat noemen) niet tot verontreiniging leidt is juist voor wat betreft de lokale situatie, maar geldt niet voor de plaatsen waar grondstoffen voor de bouw van de turbines, zoals zeldzame aardmetalen worden gedolven en vervaardigd. De bewering van de gemeente dat het windpark alleen

gebruik maakt van wind als natuurlijke hulpbron en, na einde levensduur, het vrijkomend schroot zal worden hergebruikt, is onvolledig.

Naast staal en kunststoffen wordt voor dit park ook naar schatting minimaal 100-200 kg Neodymium per MW en 30-40 kg/MW Dysprosium gebruikt. Deze zeldzame aardmetalen worden toegepast in de permanente magneten en komen uit China (Baotou) waar het separeren van deze metalen een grote milieuvervuiling veroorzaakt. Wanneer geen voorschriften aan de vergunning worden verbonden wordt de verontreiniging afgeschoven naar Verwegistan. Dit achten wij niet aanvaardbaar.

Sirene verzoekt de gemeente voor te schrijven dat windturbines worden gebruikt die de genoemde metalen niet gebruiken. Deze turbines zijn voorhanden. Voor zover Sirene bekend gebruikt de fabrikant Enercon deze metalen niet en bijvoorbeeld Vestas wel.

Zich beroepen op een standpunt dat niet wettelijk is vereist dat ook rekening wordt gehouden met effecten buiten Nederland is een asociaal en niet-duurzaam standpunt. Van een aanzienlijk deel van de gemeenteraad verwacht Sirene dit niet. Wij spreken de verwachting uit dat een aanzienlijk deel van de gemeenteraad zich niet uitsluitend door economische motieven van een initiatiefnemer laat leiden.

De gemeente dient de regie te houden en een eigen verantwoordelijkheid te nemen. Dit houdt ook in dat de gemeente (B&W en Gemeenteraad) zich niet uitsluitend door één economisch belanghebbende laten voorlichten en hierbij alles wat deze belanghebbende naar voren brengt voor zoete koek te slikken. De gemeente krijgt hierbij ook geen kennis van hetgeen de belanghebbende niet naar voren brengt.

Conclusie

De Stichting Sirene is van mening dat nog onvoldoende vast staat hoe het project vorm zal worden gegeven, maar wel dat er sprake zal zijn van bijzondere omstandigheden inzake cumulatie van natuureffecten en verontreinigingen die noodzaken tot het opstellen van een milieueffectrapportage.

De plaats waar de activiteit wordt verricht

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

Het bestaande grondgebruik in het gebied wijzigt niet: het is al in gebruik door een windpark en agrarische activiteiten.

De opmerking van de gemeente dat het bestaande grondgebruik niet wijzigt is zeer onjuist.

Voor de gronden waarop de huidige turbines staan is sprake van een dubbelbestemming waterstaat en agrarisch met een functieaanduiding windturbinepark en een gebiedsaanduiding ecologische hoofdstructuur. De meest noordelijke turbine staat in een gebied met enkelbestemming bedrijf, functieaanduiding windturbinepark en gebiedsaanduiding groenblauwe mantel. Geen enkele van de huidige turbines staat in een gebied dat in agrarisch gebruik is.

Voor de gronden waar de nieuwvestiging komt is sprake van een bestemming agrarisch en zijn windturbines uitgesloten.

Het is aan de gemeenteraad te beoordelen (en te motiveren waarom) of ander gebruik dan het vigerend bestemmingsplan aangeeft, ruimtelijk aanvaardbaar is. Dit is niet gedaan.

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

In de nabijheid van het plangebied bevinden zich Natura 2000-gebieden en het Natuur Netwerk Brabant (NNB). Significant negatieve effecten op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van nabijgelegen Natura 2000-gebieden kunnen worden uitgesloten.

Zoals reeds eerder in deze zienswijze is vermeld ontstaat een vergunningplicht Wnb wanneer zich effecten kunnen voordoen. Een vergunning kan slechts worden verstrekt wanneer in een passende beoordeling de zekerheid wordt verkregen dat de activiteit geen schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied.

Een simpele, niet onderbouwde, constatering door B&W van een gemeente, volstaat niet.

Bij de stukken bevindt zich weliswaar een notitie van Bureau Waardenburg, maar deze notitie bevat (naar eigen zeggen) slechts in het kort een verkennende beoordeling van de effecten van het nieuwe windpark. Deze notitie is geen Passende beoordeling in de zin van de Wnb. Wel wordt in de notitie een natuurtoets aangekondigd. Bij het ontbreken van een (volledige) natuurtoets moet worden geconcludeerd dat de gemeente voorbarig conclusies heeft getrokken. Er is sprake van onzorgvuldig handelen.

Door het ontbreken van een natuurtoets is het voor Sirene ook onmogelijk deze inhoudelijk te beoordelen. Dit levert een probleem op met betrekking tot de Crisis- en herstelwet omdat deze zou beletten dat wij in een later stadium in de procedure alsnog kritiek op de passende beoordeling inbrengen.

De conclusie van de gemeente dat voor wat betreft de plaats van het project geen bijzondere omstandigheden zijn aan te wijzen die een milieueffectrapportage rechtvaardigen is dan ook zonder grond. Juist de plaats direct naast een Natura 2000-gebied noodzaakt tot onderzoek en beoordeling van de resultaten hiervan, zoals plaats vindt in een milieueffectrapportage. Bovendien leidt de combinatie passende beoordeling en een kaderstellend bestemmingsplan tot een m.e.r.-plicht.

De kenmerken van de gevolgen van de activiteit

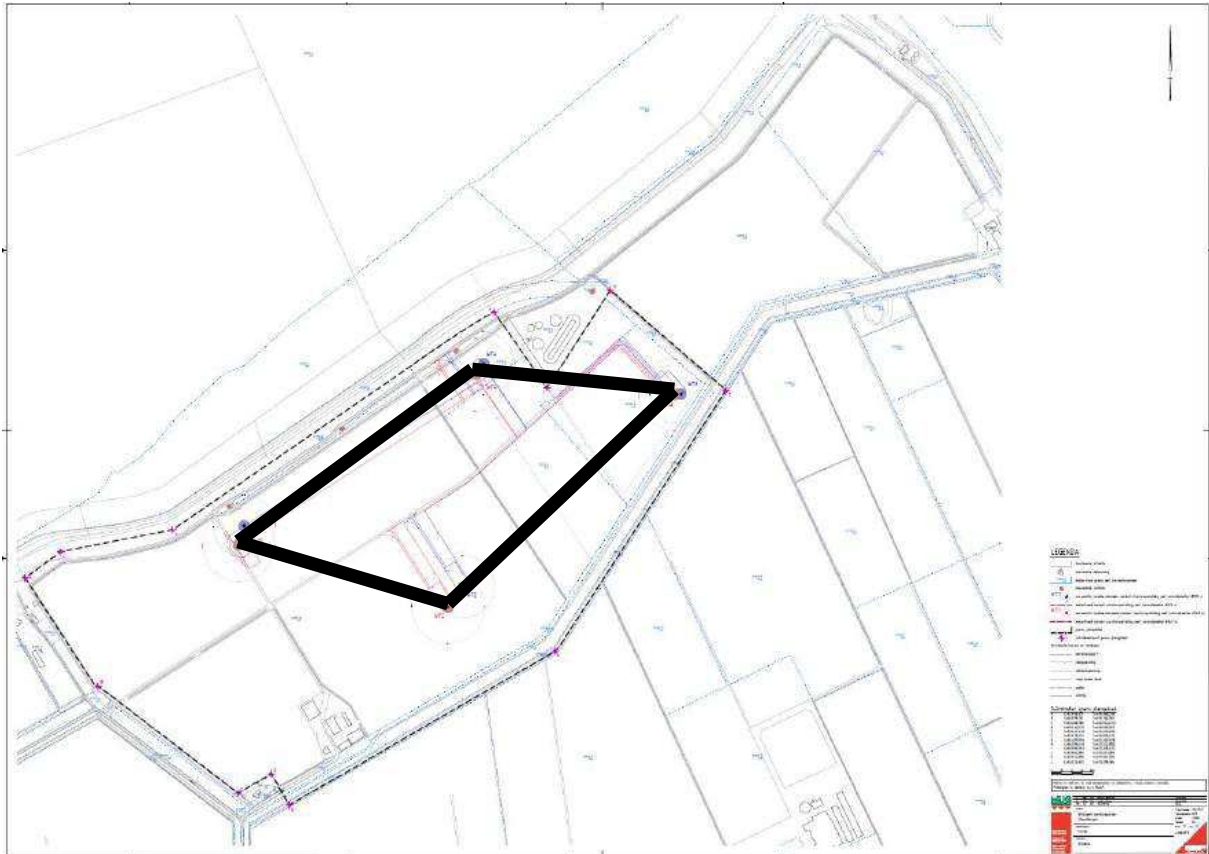
In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

De nieuw te plaatsen windturbines hebben effect op het landschap omdat ze zichtbaar zijn vanaf grotere afstand dan de bestaande windturbines.

De effecten zijn niet van dusdanige aard dat we van mening zijn dat er een milieueffectrapportage noodzakelijk is.

De beoordeling van een landschappelijk effect uitsluitend op basis van een vergelijking met een ander project is niet valide en roept de vraag op wat is beoordeeld. Is dit uitsluitend het nog minder inpasbaar zijn ? En is alleen dit meer-effect reden geen milieueffectrapportage te maken?

De geplande opstelling in een soort van ruit/trapezium is landschappelijk lelijk. Dit komt vooral doordat de lijnen niet parallel lopen. Hierna is de 'ruit' ingetekend op de gekopieerde figuur 2.3 uit het LBP/Sight rapport.

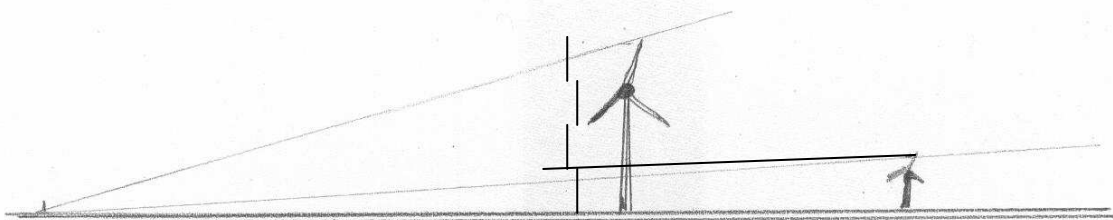

Wanneer de opstelling wordt gezien vanuit een stilstaand standpunt valt het landschappelijk effect wel mee. Anders is dit wanneer de opstelling wordt gezien vanuit een bewegend standpunt (auto). Dan wordt deze onregelmatigheid als storend ervaren. Sirene dringt er op aan dat de opstelling wordt herzien tot een opstelling waarin de lijnen parallel lopen.

De beleving van de openheid van het landschap heeft sterk te maken met de hoogte van obstakels in het landschap. Een voorbeeld is de onderhavige situatie. In de huidige situatie staan de turbines, met een tiphoogte van 77 meter op 1200 meter van de rand van Dinteloord. De zichthelling is dan $77/1200 = 6,5 \%$. Dit wordt beleefd als een hoog object aan de horizon.

De nieuwe turbines met, onverhoopt, een tiphoogte van 234 meter komen op een afstand van 800 meter van de dorpsrand. De zichthelling is dan $234/800 = 29 \%$. Dit wordt beleefd als een hoog obstakel waar je tegen op kijkt.

Een turbine met een tiphoogte van 234 meter is 3 maal zo hoog als de turbine van 77 meter, maar wordt door de geringere afstand, vanaf de Stoofdijk, als 4 maal zo groot beleefd als de bestaande turbines. Hierna is een amateuristische schematekening op schaal opgenomen.

Opvallend is dat in de ruimtelijke onderbouwing geen simulaties zijn opgenomen van het zicht vanaf de dorpsrand of het dorp zelf.

Wij nemen het B&W kwalijk dat ze geen goede visualisaties van de toekomstige situatie hebben verstrekt om zowel de bevolking als de Raad te informeren.

Sirene heeft niet de middelen in huis een professionele visualisatie te maken. Wij verzoeken B&W om alsnog (door een onafhankelijk bureau) een visualisatie te laten vervaardigen.

Hierna is een zo eerlijk mogelijke poging gedaan de toekomstige situatie weer te geven vanaf de kruising Stoofdijk Westerstraat, net achter de kerk. De foto is gemaakt met een brandpuntafstand van 50 mm.

De kleine verticale streepjes (hulplijntjes) geven de tiphoogte aan van de bestaande turbine op 1750 meter afstand, die daar zo goed waarneembaar is.

De nieuwe turbines op 1300 meter afstand, worden als 4 maal deze tiphoogte waargenomen, omdat ze dichterbij het dorp staan.

Hieronder is een simulatie van de landschappelijk inpassing gegeven.

Bovenstaande foto is genomen met een groothoeklens, 22 mm om een beeld te geven hoe de turbine in het landschap staat. Hierdoor lijkt de turbine kleiner dan op voorgaande foto terwijl ze op 1200 m (bestaand) en 800 m (nieuw) staan. Foto genomen van Stoofdijk op grens bebouwde kom. De hulplijnen geven de ashoogte aan.

Nogmaals, wij verzoeken het gemeentebestuur visualisaties te laten maken door een onafhankelijk, deskundig bureau.

Conclusie

Momenteel is sprake van een scheve ruit tegen een achtergrond van de andere windparken in de omgeving (veelal lijnopstellingen) waarmee dit nieuwe windpark cumuleert. Bovendien komt de kern Dinteloord visueel tussen de windparken te liggen.

Sirene is van mening dat de landschappelijke effecten van het nieuwe windpark van dusdanige aard zijn dat een milieueffectrapportage noodzakelijk is.

Natuur

In de ontwerp beschikking is een onderdeel Natuur opgenomen. De essentie van dit hoofdstuk is: Er wordt onderzoek uitgevoerd en naar verwachting zijn er geen gevolgen. Desondanks concludeert de ontwerp-beschikking dat zich geen significante effecten zullen voordoen.

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

“Gelet op de al aanwezige windturbines, het karakter van het achterland waarbij een geschikt foerageerhabitat ontbreekt, de gunstige populatiegroottes van de soorten en de nu al gedane onderzoeken kan worden geconcludeerd dat significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de betrokken Natura 2000-gebieden niet worden aangetast.”

Taalkundig zullen we dit maar als een verschrijving beschouwen.

De totale redenatie klopt niet. De procedure rond Natura 2000-gebieden eist dat eerst wordt vastgesteld of zich effecten kunnen voordoen, zo ja, dan vergunningplicht. Vervolgens dient

de mate van de effecten, via een Passende beoordeling te worden vastgesteld, waarmee het bevoegd gezag (provincie) kan beoordelen of er wel of geen vergunning kan worden verstrekt.

In dit ontwerp-besluit wordt een drogredeatie geformuleerd, gevolgd door een conclusie (dat was de bedoeling van de tekst) die niet kan worden gedragen.

Dat er al turbines zijn, heeft geen invloed op mogelijke effecten van de nieuwe turbines. Deze effecten dienen separaat te worden vastgesteld.

Het ‘achterland’ is van belang als foerageergebied voor meerdere soorten die tot de instandhoudingsdoelen behoren, met name voor de soorten die op grond van de slaapplaatsfunctie van het Krammer-Volkerak zijn aangewezen. Er zijn ook soorten op het Krammer-Volkerak die in aantallen voorkomen die lager zijn dan het instandhoudingsdoel (dus geen gunstige populatiegrootte hebben).

Ernstig is dat de vervolgzin luidt: *“In de vervolgonderzoeken wordt dit getoetst/geborgd.”*

Deze werkwijze is een flagrante schending van hetgeen de Wnb beoogt te zijn. In deze wet is besluitvorming gebaseerd op een voorzorgprincipe. Toestemming voor een project mag slechts worden gegeven nadat de bevoegde instanties de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten (en nadat zij inspraakmogelijkheden hebben geboden).

Nu de verplichte Passende beoordeling niet heeft plaatsgevonden kan niet aan de eisen voor een zorgvuldige besluitvorming worden voldaan.

Er is voorafgaand aan de aanvraag voor deze omgevingsvergunning geen aanvraag gedaan voor een vergunning Wnb (gebiedsbescherming), maar slechts voor een ontheffing (soortbescherming). Derhalve is bij deze omgevingsvergunning een onderdeel natuur noodzakelijk (aanhaakplicht). Alvorens de vereiste toestemming wordt verleend zal een inspraakmogelijkheid moeten worden geboden en wel een inspraakmogelijkheid op de onderbouwende rapportages.

Sirene ziet geen andere mogelijkheid dan dat opnieuw een ontwerp-omgevingsvergunning ter inzage wordt gelegd.

Sirene voegt er uit eigen kennis aan toe dat de betrokken landbouwgebieden een essentieel foerageergebied vormen voor enkele soorten ganzen en eenden waarvan de slaapplaatsfunctie een instandhoudingsdoel is voor het Krammer-Volkerak. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat de kwaliteit van de foerageergebieden dan wordt verslechterd. Nader onderzoek is noodzakelijk en is toegezegd. Het besluit is echter voorbarig genomen.

Speciale aandacht is benodigd voor de foerageertrek en de slaaptrek van de Zwartkopmeeuw, ook een instandhoudingsdoel. Juist over de locatie waar nu deze hoge turbines zijn gepland loopt een trekweg tussen de Hellegatsplaten en de foerageergebieden in het zuiden van Brabant en in België.

In de ontwerp beschikking is het volgende aangegeven:

In het kader van de soortenbescherming (vleermuizen en vogels) is er ook geen sprake van belangrijke milieugevolgen. Indien noodzakelijk kunnen mitigerende maatregelen worden toegepast zodat er geen effect is op de gunstige staat van instandhouding.

Dergelijke vage terminologie hoort bij een milieu-effectrapportage en niet bij een ontheffing Wnb. De situatie is anders dan bij de gebiedsbescherming omdat een ontheffing Wnb separaat is aangevraagd en het geen vergunning is. Deze ontheffing zal een eigen procedure volgen en is in het kader van deze omgevingsvergunning niet relevant.

Ook in het kader van de soortbescherming dient aandacht te zijn voor de Zwartkopmeeuw omdat al een geringe sterfte leidt tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding.

Activiteit ‘Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

Sirene stelt zich bij voorbaat een tweetal vragen.

- 1) Is het verstandig te kiezen voor een afwijken van het bestemmingsplan of is het beter om het bestemmingsplan aan te passen?
- 2) Onder welke voorwaarden is buitenplans afwijken toegestaan.

Ad.1. Sirene is van mening dat het vigerend standpunt in het bestemmingsplan ten aanzien van windturbines verouderd is en herziening behoeft. Deze herziening van het bestemmingsplan zal niet gemakkelijk zijn. De te maken keuzen vereisen een zeer grondige afweging van alle in het geding zijnde belangen, zowel wat betreft de eigen gemeente als die voor buurgemeenten. Afstemming met vergelijkbare plannen met buurgemeenten is vanwege de ruimtelijke uitstraling beslist noodzakelijk.

Voor Sirene is het ondenkbaar dat een goede ruimtelijke ordening mogelijk is wanneer windturbines van een dergelijke hoogte separaat worden gezien zoals bij een incidentele buitenplanse afwijking. Het simpelweg ontkennen van landschappelijke relaties met andere windparken, ofwel cumulatie, zoals in dit ontwerp-besluit gebeurt, staat ver van de werkelijkheid.

Sirene is tevens van mening dat net als bij een bestemmingsplan gezien moet worden wat de cumulatieve consequenties van een plan zijn. Wanneer de gemeente zo gemakkelijk besluiten neemt die in strijd zijn met het bestemmingsplan, is er van zorgvuldige besluitvorming geen sprake meer. Dan worden we geregeerd door willekeur van initiatiefnemers.

Sirene is van mening dat herziening van het bestemmingsplan buitengebied noodzakelijk is en in dit geval niet mag worden gekozen voor een afwijking van het bestemmingsplan. De spoed die de initiatiefnemer de gemeente opdringt, mag een zorgvuldige besluitvorming niet in de weg staan.

Ad.2. Ingevolge art.2.12 lid 1, sub a onder 3° Wabo kan worden afgeweken van het bestemmingsplan. Hiervoor zijn wel waarborgen in de wet- en regelgeving opgenomen. Uit de aanvraag moet duidelijk blijken waarop de aanvraag betrekking heeft. Dat is hier al niet het geval; de turbines kunnen hier of daar komen, de turbines kunnen zo of zo hoog worden of wanneer het besluit valt na een datum, nog hoger. Hierop een besluit nemen is onbehoorlijk bestuur.

Voor toestemming van een buitenplanse afwijking is ook nodig dat de aanvraag past binnen het geldend beleid. Samengevat is het huidige beleid geen ruimte voor windmolens. Dat dit beleid herziening behoeft is daarbij nu niet aan de orde.

De gemeente baseert het besluit van de buitenplanse afwijking op een in opdracht van de initiatiefnemer opgesteld rapport. Uit dit rapport zou blijken dat het plan niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening. De gemeente neemt dit kritiekloos over.

Hierna zullen delen van het ontwerp-besluit zoals aan de orde zijn gekomen in het ontwerp-besluit worden besproken.

Flora en fauna

In feite loopt dit besluit voor op het al of niet verlenen van een ontheffing van de Wet natuurbescherming. De verwachting wordt uitgesproken dat een stilstandvoorziening wordt voorgeschreven. De initiatiefnemer weet dus nog niet hoe vaak hij de turbines moet stilzetten. Dit is verder een kwestie van hoofdstuk 3. van de Wnb (soortbescherming) en hier niet aan de orde. Wel aan de orde is het hoofdstuk 2 van de Wnb, de vergunningplicht inzake gebiedsbescherming, dit volgt verder in deze zienswijze.

Kwaliteitsverbetering, planschade, anterieure overeenkomst

Kwaliteitsverbetering

De ruimtelijke ontwikkeling dient gepaard te gaan met een kwaliteitsverbetering. Duidelijk is dat deze kwaliteitsverbetering niet plaatsvindt bij Dinteloord.

De zin: “*De kwaliteitsverbetering bedraagt € 15.000,- per megawatt vermogen.*” is cynisch. De betreffende som is bestemd voor het gemeentelijk groenfonds en is wat men noemt geoormerkt geld.

Planschade

Sirene voorziet dat de planschade door dit project aanzienlijk zal zijn. Dit betreft de waardedaling van de huizen en bouwpercelen. Sirene signaleert dat er een correlatie bestaat tussen de vormgeving (plaats en hoogte) van het windpark en de planschade. Bij een zorgvuldige ruimtelijke afweging kan ook met dit aspect rekening worden gehouden.

Anterieure overeenkomst

De anterieure overeenkomst wordt volgens het bestreden besluit pas vastgesteld wanneer de ‘deal’ is beklonken. De inhoud van de anterieure overeenkomst maakt dan ook geen deel uit van de gemeentelijke besluitvorming. Wel is er een intentieovereenkomst.

Sirene wenst uitgebreid op deze onderwerpen in te gaan.

NWEA-gedragscode

De initiatiefnemer (RWE-Innogy) is aangesloten bij de NWEA (Nederlandse Wind Energie Associatie) en is gebonden aan de NWEA-gedragscode. Deze gedragscode is van toepassing. Er is geen sprake van een van de uitzonderingssituaties waarom de gedragscode niet van toepassing zou zijn.

Zulk een uitzondering zou er uit bestaan dat er sprake zou zijn van vervanging / opschaling, zoals initiatiefnemer en gemeenten trachten dit project te betitelen. Maar omdat het project niet past in het vigerend bestemmingsplan, is er volgens de NWEA-gedragscode geen sprake meer van vervanging maar ontstaat een ‘nieuwe situatie’.

Het project valt dus onder de NWEA-gedragscode. De ontwikkelaar moet initiatief nemen om omgeving te betrekken.

Onder III.1.1 Participatieplan, van de gedragscode NWEA is het volgende opgenomen: *Initiatiefnemers stellen voorafgaand aan het ruimtelijke ordeningsproces en in overleg met het bevoegd gezag een participatieplan op. Het participatieplan wordt door de initiatiefnemer opgesteld in samenspraak met belanghebbenden, zoals omwonenden, provinciale milieufederaties, lokale natuurgroepen etc.* (Onderstrepingen door Sirene).

Onder III.2 Procesparticipatie, van de gedragscode NWEA is opgenomen dat de formele ruimtelijke ordeningsprocedure onderdeel is van het projectproces.

Sirene constateert dat er geen participatieplan is, terwijl wel het ruimtelijk ordeningsproces is gestart. Tevens constateert Sirene dat de BMF en Sirene tot nu toe niet bij de projectontwikkeling zijn betrokken.

Onder IV Financiële participatie, van de gedragscode NWEA is het volgende opgenomen: *Voor versterking van acceptatie en participatie stellen initiatiefnemers een bovenwettelijk bedrag beschikbaar.*

Uit deze eerste zin van het hoofdstuk blijkt dat de financiële participatie niet vrijblijvend is. Er wordt een richtbedrag gegeven.

Dit bedrag van 0,40 tot 0,50 euro/MWh is de norm waartoe de sector zichzelf verplicht en waar alleen in overleg met de omgeving van afgeweken kan worden; bijvoorbeeld in ruil voor een geheel andere toezegging.

De initiatiefnemer bepaalt na overleg met de omgeving welke vormen van participatie het meest geschikt zijn voor een specifiek project.

De conclusie van Sirene is dat het bedrag van 0,40 tot 0,50 euro/MWh niet vrijblijvend is, maar een verplichting voor de initiatiefnemer. Deze financiële participatie kan derhalve door de initiatiefnemer niet facultatief worden gesteld.

Het is Sirene niet gebleken dat het project conform de gedragscode van NWEA tot stand is gekomen, dan wel tot stand komt. Sirene beraadt zich op een reactie richting NWEA.

Intentieovereenkomst

In de intentieovereenkomst treffen we onder andere de volgende passages aan waar Sirene problemen mee heeft.

Onder 1.1 is gesteld dat RWE/Innogy slechts bereid is één turbine als ‘dorpsmolen’ aan te merken wanneer de turbines hoger mogen worden dan 180 meter.

Sirene noemt dit chantage. Als de politiek/gemeente besluit tot beter in het landschap passende turbines, wordt de bevolking door de initiatiefnemer tegen de gemeente opgezet omdat ze het ‘snoepje’ niet krijgen. Dit snoepje houdt in dat (rijke) mensen aandelen kunnen kopen (winddelen) en hier een ruimere rente op ontvangen, maar zijn gebonden aan één energieleverancier.

Onder 1.3 is gesteld dat RWE/Innogy bereid is € 0,50 per kWh ter beschikking te stellen. Het bedrag sec is akkoord en conform de richtlijn in de gedragscode NWEA.

In de artikelen 1.5 (en 1.6) van de intentieovereenkomst is samengevat weergegeven dat de (verplichte) financiële bijdrage vanwege de (niet)landschappelijke inpassing (15.000,- / MW) wordt verrekend met de financiële participatie uit de gedragscode NWEA.

Beide financiële onderwerpen staan volkomen los van elkaar en zijn beide financiële verplichtingen voor de initiatiefnemer.

Hier vindt een ongeoorloofde ruil van middelen plaats. Sirene is het er niet mee eens dat de uitblijvende kwaliteitsverbetering wordt afgekocht met €15.000,- per MW. Maar als dit gebeurt is dit geormerkt geld, bestemd voor kwaliteitsverbetering in de ruimtelijke ontwikkelingen in Steenberg.

In artikel 1.7 van de intentieovereenkomst trekt RWE/Innogy zich feitelijk terug uit de (nog niet overeengekomen) sociale randvoorwaarden.

Het artikel luidt vrij vertaald, als RWE/Innogy onvoldoende subsidie krijgt zetten we de omwonenden in de kou. Dit laat duidelijk zien dat het gehele project een subsidiekwestie is. Los hiervan weet RWE/Innogy donders goed dat de SDE+ bijdrage jaarlijks wordt verlaagd. In de periode 2018-2019 wordt het basisbedrag van 6,4 cent verlaagd naar 6,2 cent per kWh. Het is, zonder de cijfers te noemen, tendentius deze jaarlijkse bijstelling aan te merken als een sterk neerwaartse bijstelling.

Onder 1.8 van de intentieovereenkomst is gesteld dat de uitwerking van de sociale randvoorwaarden een zorgvuldige ruimtelijke procedure niet in de weg mag staan.

Enerzijds heeft dit artikel een onduidelijke inhoud, maar anderzijds is het zeer duidelijk; het sociale beleid en het ruimtelijk beleid dienen los van elkaar te staan. Echter Sirene signaleert dat dit op diverse plaatsen in de ontwerp-vergunning niet het geval is.

De hoogte van de turbines wordt aan snelheid van de ruimtelijke procedure gekoppeld, toepassing van het sociale beleid wordt aan de hoogte gekoppeld, de vergoeding voor het

ruimtelijke beleid aan de gemeente wordt door de initiatiefnemer besteed aan het sociale beleid.

Wettelijk vooroverleg

De opmerking van de provincie dat in de ruimtelijke onderbouwing explicieter moet worden ingegaan op externe effecten op het NNB is niet zonder grond.

De reactie van de gemeente ontlokt een diepe zucht. Zij antwoordt dat het windpark niet over de NNB reikt (de provincie vraagt ook om externe effecten) en zien als enig extern effect de geluidsbelasting (zucht). Ten aanzien van de geluidsbelasting wordt slechts een vorm van hectareboekhouding gehanteerd, zonder aan te geven wat de effecten zijn.

Sirene is onaangenaam verrast door de reactie van de gemeente Moerdijk die stelt dat de gemeente zich niet tegen het bouwplan zal verzetten wanneer inwoners van Moerdijk kunnen participeren in een ‘dorpsmolen’. We vatten dit op als dat Moerdijk van mening is dat er sprake is van slechte ruimtelijke inpassing, maar dat dit kan worden afgekocht door Moerdijkse inwoners te laten participeren. Wij keuren zulk gedrag van een overheid af. We zien hierin tevens een bevestiging dat de chantage kennelijk succesvol is.

Activiteit ‘Werk of werkzaamheden uitvoeren’

Hier wordt voor een eerste maal melding gemaakt van de aanleg van bekabeling. Bekabeling van een windpark behelst zowel de verbinding van de turbines onderling als de verbinding met een hoogspanningstation.

Nergens in de stukken is iets aangetroffen van een onderzoek of in de trace’s ook beschermde planten en dieren voorkomen. Vooralsnog is niet uit te sluiten dat ook hiervoor een ontheffing van de Wnb moet worden verleend, dan wel mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn. .

Wet Natuurbescherming

Onder dit kopje worden de eisen ten aanzien van de soortbescherming uit hoofdstuk 3 Wnb, verward met de eisen uit de gebiedsbescherming, hoofdstuk 2 Wnb.

Doordat voorafgaand aan de aanvraag omgevingsvergunning geen aanvraag voor een vergunning Wnb is ingediend, dient dit onderwerp aan te haken bij de omgevingsvergunning. Ten onrechte is dus geen omgevingsvergunning natuur opgenomen.

Hoofdstuk 4.

Gang van zaken

Dit hoofdstuk is met name gericht op de gemeenteraad.

De hamvraag is of de burger de gemeente en de gemeenteraad nog wel kunnen vertrouwen. Wij zijn van mening dat het vertrouwen is beschaamd.

De gemeente Steenbergen beschikt over een structuurvisie 2012. Deze Structuurvisie bevat het ruimtelijk beleid van de gemeente. Primair hierin staat open landschap. De tekst luidt: *“4.5.2 Het streven in het laagdynamische gebied van de open zeeleipolders is gericht op het handhaven en versterken van de openheid van het landschap. Aan ontwikkelingen die de openheid van het landschap aantasten, zoals de vestiging van windmolens zal niet worden meegewerkt.”*

“De gemeente Steenbergen wil de kenmerkende waardevolle openheid van het landschap beschermen en behouden. De plaatsing van windturbines (ook in parken en lijnopstellingen) tast de waardevolle openheid van het Steenbergse landschap op een onaanvaardbare wijze aan en ondermijnt daarmee ook de toeristisch recreatieve ambities van de gemeente.”
“Windmolens kunnen enkel geclusterd worden gerealiseerd binnen het hoogdynamische

gebied AFC Nieuw Prinsenland. Naast het bovenstaande is de gemeente eveneens bereid om medewerking te verlenen aan de opschaling van de bestaande windturbines aan de Karolinadijk te Dinteloord. Bij de opschaling van de bestaande windturbines gaat het om het vervangen van de bestaande windmolens door windturbines met meer vermogen. Als gevolg van de opschaling zal het aantal windturbines niet toenemen.”

“De gemeente Steenbergse stelt voor de uitvoering van dit beleid de volgende voorwaarden: De gemeente streeft naar de ontwikkeling van een zo hoog mogelijk vermogen (in megawatts) met zo weinig mogelijk windturbines; De realisering van windturbines gaat gepaard met een kwaliteitsverbetering van het Steenbergse landschap. De verbetering kan betrekking hebben op de kwaliteit van bodem, water, natuur, landschap, cultuurhistorie of de extensieve recreatieve mogelijkheden van het gebied.”

De burger moet kunnen vertrouwen op het bestemmingsplan. In dit plan is opgenomen: *Er wordt in dit plan geen ruimte geboden voor de ontwikkeling van nieuwe windturbines. De bestaande vier windturbines aan de Karolinadijk te Dinteloord zijn conform het geldende bestemmingsplan wederom met hetzelfde zoekgebied en dezelfde bebouwingmogelijkheden opgenomen.*

Het is Sirene duidelijk dat het huidige beleid geen ruimte biedt voor een nieuw windpark, slechts vervanging van bestaande turbines door turbines met meer vermogen. Dit beleid biedt dan ook geen ruimte voor een afwijken van het bestemmingsplan.

In het coalitieakkoord 2018-2022 lezen we dat de coalitie zich in wil zetten inzetten voor de energietransitie. Er staat ook: *“We stellen ons proactief op en houden de regie zoveel mogelijk in eigen hand.”*

De Stichting Sirene is zwaar teleur gesteld door deze ontwerp omgevingsvergunning. Natuurlijk onderschrijven we de noodzaak tot energietransitie en we onderkennen dat dit uiteindelijk aanzienlijke consequenties zal hebben voor alle burgers. Daarom is uiterste zorgvuldigheid vereist. We roepen de gemeenteraad op om dit probleem raadsbreed en in samenspraak met de bevolking op te pakken. Er moet een evenwichtig programma komen om de energietransitie te realiseren. Evenwicht tussen alle belangen zoals bijvoorbeeld sociale, milieu en natuurbelangen. We onderschrijven het coalitieprogramma dat de gemeenteraad de regie moet houden.

We moeten vermijden dat louter op winst gerichte ondernemingen op ad hoc basis ongelukken veroorzaken.

Hier is geen sprake van vervanging. Onder vervanging dient te worden verstaan dat de nieuwe turbines worden gebouwd op de (vrijwel) zelfde plaats als de bestaande turbines, vallend onder een vigerend bestemmingsplan. Hier is sprake van het plaatsen van twee turbines op een locatie waar nimmer windturbines hebben gestaan. Wij concluderen dat er sprake is van vervanging van vier (kleine) turbines door twee grote turbines en daarnaast nieuwvestiging van twee grote turbines.

Want wat er nu gebeurt is dat een puur en alleen op winst gerichte Duitse firma (RWE) de gemeente op verschillende wijzen onder druk zet. Weg regie van de Raad.

Vershillende hierbij gebruikte werkwijzen dragen het karakter van vormen van chantage.

Omwonenden worden ‘snoepjes’ in het vooruitzicht gesteld als ze maar geen bezwaren (lees vertraging) inbrengen. Hoge windmolens worden als onvermijdelijk geschetst. Als de gemeente niet vóór een bepaalde datum beslist zullen ze nog hoger worden.

Ook de gemeenteorganisatie treft blaam. Het laat zich volledig leiden door éézijdige informatie van de belanghebbende. Alle informatie komt uit in opdracht van RWE/Innogy

opgestelde rapporten. Nergens is gebleken dat de gemeente eigen kennis heeft ingebracht of onafhankelijke adviseurs heeft ingeschakeld, bijvoorbeeld voor een review van de rapporten. Dit is mede het gevolg van het gemeentelijk besluit om geen milieueffectrapport te laten maken.

Sirene onderkent dat de energietransitie met zich zal brengen dat er vele windturbines in Steenberg en zullen komen. De windrijke open polders lenen er zich uitstekend voor. Die zelfde windrijdheid maakt het mogelijk verantwoord om te gaan met de grootte van turbines om zo een redelijk evenwicht te kunnen bereiken tussen de windenergie en de leefbaarheid in het buitengebied.. Zowel een zekere vorm van openheid als de beleving van donker moeten worden gewaarborgd. Onderdeel hiervan is de polder niet te belasten met 'kerstboomverlichting'. Een beperking van de hoogte van turbines is hiervoor absoluut noodzakelijk. Voor de leefbaarheid lijkt het vooralsnog beter meer turbines te plaatsen van beperkte hoogte, dan minder hele hoge turbines. Een open landschap kan zelfs worden benadrukt door hier en daar groepjes windturbines te plaatsen die passen bij de schaal van dat landschap. Hierin past niet dat extreem hoge turbines vlak bij een dorp worden geplaatst.

De beleving heeft alles te maken met de schaal van het landschap. De door de initiatiefnemer nagestreefde hoogten zijn buitenproportioneel. De gewenste opschaling, lees vergroting van de hoeveelheid duurzame energie, kan ook plaatsvinden door het realiseren van turbines met een vermogen van 3-4 MW en een tiphoogte die de grens van 149 meter niet overschrijdt. Sirene weet dat elders initiatiefnemers bereid zijn dergelijke turbines te plaatsen.

Nieuwe ontwikkelingen als deze moeten volgens de structuurvisie bijdragen aan de kwaliteit van het gebied. Dit project voegt geen kwaliteit toe op het gebied van cultuurhistorie, landschap en/of natuur en past niet bij de identiteit en schaal van de omgeving. Een financiële bijdrage aan de gemeente verandert dit niet.

Met het afgeven van een Verklaring van geen bedenkingen (Vvgb) geeft de gemeenteraad aan van mening te zijn dat er geen strijd is met een goede ruimtelijke ordening. Sirene is een andere mening toegedaan.

Wij roepen de gemeenteraad op de verklaring te weigeren op grond van het feit dat er geen sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Het project past niet binnen de structuurvisie, niet binnen het bestemmingsplan en is een flagrante schending van het beleid van openheid zoals tot dusver is gevoerd.

De opschaling van de turbines kan ook op andere wijze die beter in het landschap past worden bereikt. Het belang van de initiatiefnemer om dergelijke hoge turbines toe te passen weegt niet op tegen de nagestreefde landschappelijke waarden.

Bij een weigering van een Vvgb door de Raad moeten B&W de omgevingsvergunning weigeren. De initiatiefnemer kan hiertegen niet in beroep.

Ze kunnen hooguit in een beroep tegen de weigering van B&W om een omgevingsvergunning te verlenen en in dit beroep de rechtmatigheid van de raadsweigering aan de orde stellen. De beoordelingsbevoegdheid voor de goede ruimtelijke ordening ligt primair bij de raad. De rechter zal niet inhoudelijk toetsen, maar slechts of de juiste procedure is gevolgd (marginaal toetsen).

Ruimtelijke ordening

Een goede ruimtelijke ordening is altijd gebaseerd op een redelijk compromis tussen de verschillende belangen. Dit geldt ook voor de planning van een windpark. Primair staat dat er externe belangen zijn die randvoorwaarden stellen, zoals woningen, natuurgebieden, etc. Maar denkt men deze externe belangen even weg, dan kan een windpark worden gepland vanuit verschillende uitgangspunten, zoals aantal turbines, vermogen (MW), opbrengst (MWh), winst in euro's, een zo gering mogelijk ruimtebeslag en/of landschaphinder.

Bij het windpark Karolinapolder lijkt door de gemeente uitsluitend te zijn gestuurd op het aantal turbines (4). Op basis hiervan is aan de initiatiefnemer alle ruimte geboden. Deze initiatiefnemer lijkt vooral te hebben gestuurd op winst.

Uitgangspunten voor de opschaling is de opdracht aan de gemeente om meer vermogen te installeren, dan wel de wens meer windenergie te produceren.

Er zijn vele alternatieven mogelijk om gestelde doelen te bereiken, elk met een andere impact op de omgeving. De exacte keus van het type turbine moet aan deskundigen worden overgelaten, maar de gemeente kan randvoorwaarden aangeven. Volgens Sirene moet de gemeente de randvoorwaarden aangeven en een initiatiefnemer vragen met meerdere voorstellen te komen die binnen de gestelde randvoorwaarden passen. Een goede ruimtelijke inpassing is pas mogelijk wanneer door de initiatiefnemer een aantal alternatieven zijn ontwikkeld en de gemeente deze heeft afgewogen tegen de voor- en nadelen voor de omgeving en de beoogde kwaliteitsverbetering (of verslechtering) van het landschap. Deze laatste afweging mag niet aan de initiatiefnemer worden overgelaten en is 100 % de verantwoordelijkheid van de Gemeenteraad.

Sirene signaleert dat een zorgvuldige afweging bij windpark Karolinapolder niet heeft plaatsgevonden en concludeert alleen al daarom dat er geen sprake is van een zorgvuldige ruimtelijke inpassing. Formeel; het bestreden besluit is niet met de vereiste zorgvuldigheid voorbereid.

Hier dreigt een besluit te worden genomen waar we 25 jaar lang spijt van zullen hebben.

Hoofdstuk 5

Naar een alternatief

Voor hen die geen detailkennis hebben van de materie eerst een kleine inleiding.

Een windturbine wordt gebouwd om zo efficiënt mogelijk energie uit wind om te zetten naar elektrische energie. De energie in de wind is afhankelijk van de hoogte, temperatuur en de windsnelheid.

Wij hebben in dit project te maken met ashoogten van 87 meter, met een luchtdichtheid van 1236 kg.m³ tot 166 meter waar de luchtdichtheid 1226 kg/m³ is. Geen groot verschil.

De windsnelheid is de belangrijkste factor. Pas vanaf circa 10 m/sec wind kan een turbine het volle vermogen (MW) leveren, maar meestal waait er minder wind. De kunst is de turbine af te stemmen op de frequentieverdeling van de windsnelheid ter plaatse. Er zijn maar weinig plaatsen waar dit met een dure meetmast van te voren wordt gemeten. Vandaar dat bijna altijd een modelbenadering wordt toegepast.

In dit model is de gemiddelde windsnelheid van belang. Hoe hoger de as, hoe meer wind. Op zee is het verschil in windsnelheid per hoogte stap minder dan in het ruwe binnenland. Het KNMI heeft een model ontwikkeld om de relatie tussen ashoogte en windsnelheid op landlocaties te modelleren. Het RVO schrijft dit model voor in het kader van het subsidiebeleid.

Op deze locatie hebben we te maken met de volgende hoogten en gemiddelde wind:

Ashoogte	Windsnelheid
m	m/s
87	7,07
122	7,62
142	7,91
166	8,13

Om een beeld te krijgen van de frequentieverdeling van de windsnelheden worden deze uitgedrukt in een Weibull-verdeling. Het blijkt dat deze verdelingscurve de frequentieverdeling van windsnelheden het best benadert. Hierna is in het voorbeeld van de capaciteitscurve deze verdeling met een blauwe lijn aangegeven.

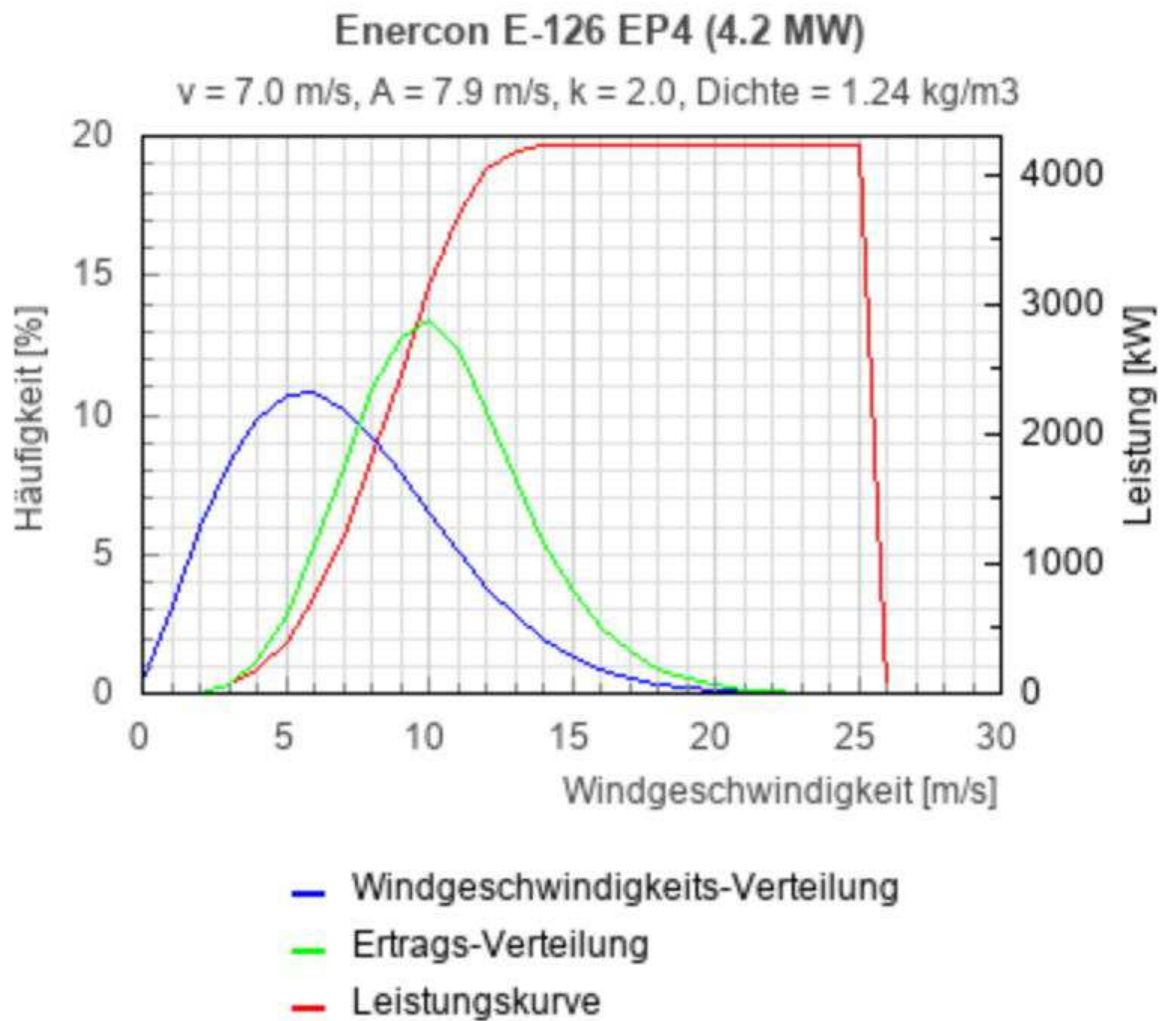
Dit voorbeeld heeft betrekking op een gemiddelde windsnelheid van 7 m/s en je ziet dat windsnelheden van 5-6 m/sec het meest frequent (vaakste) voorkomen.

De kunst is nu een turbine te ontwerpen die de maximale energie uit de lokale wind haalt, feitelijk de energie onder de curve (integraal). Meestal betekent dit dat een windturbine optimaal moet produceren bij lagere windsnelheden dan waar het nominale vermogen (meestal meer dan 10 m/s, in voorbeeld 14 m/s) wordt behaald. Voor een turbine op zee met een hoge windsnelheid maak je dan een andere turbine dan een voor het binnenland. Het windklimaat wordt hierom uitgedrukt in klassen. Langs het Krammer-Volkerak hebben we te maken met klasse II.

Hierna is een voorbeeld gegeven van een opbrengstberekening zoals die van toepassing kan zijn voor dit project (as op 87 m).

In blauw de Weibull verdeling van de windsnelheden in procenten per stap,
in groen de frequentieverdeling van de opbrengsten in procenten per stap en
in rood het vermogen (MW) bij de windsnelheid.

Hieruit blijkt dat deze turbine maar een relatief gering deel van de tijd zijn nominale vermogen (4,2 MW) daadwerkelijk levert.

Bij dit voorbeeld wordt jaarlijks 13.340 kWh/jr geleverd (berekening Suisse éole). Het aantal vollasturen is een theoretische maat, de productie gedeeld door het nominale vermogen ($13.340 / 4.2$) en bedraagt 3174. De rekeneenheid vollasturen is een versimpeling om op eenvoudige wijze de productie te kunnen vergelijken. Met name de Nederlandse overheid (RVO) gebruikt deze parameter bij het toekennen van subsidies. Sirene is niet in staat een detailberekening als boven voor alle situaties (typen turbines) in dit project te maken. Niet alle fabrikanten geven alle hiervoor benodigde gegevens vrij (bijv. Enercon wel, Vestas niet).

De initiatiefnemer geeft weinig informatie over de plannen. Uit de weinige gegevens in de ruimtelijke onderbouwing (maten) is te achterhalen dat waarschijnlijk sprake is van een planning van een Vestas 136 op een 166 meter mast en een Vestas 117 op een 122 meter mast.

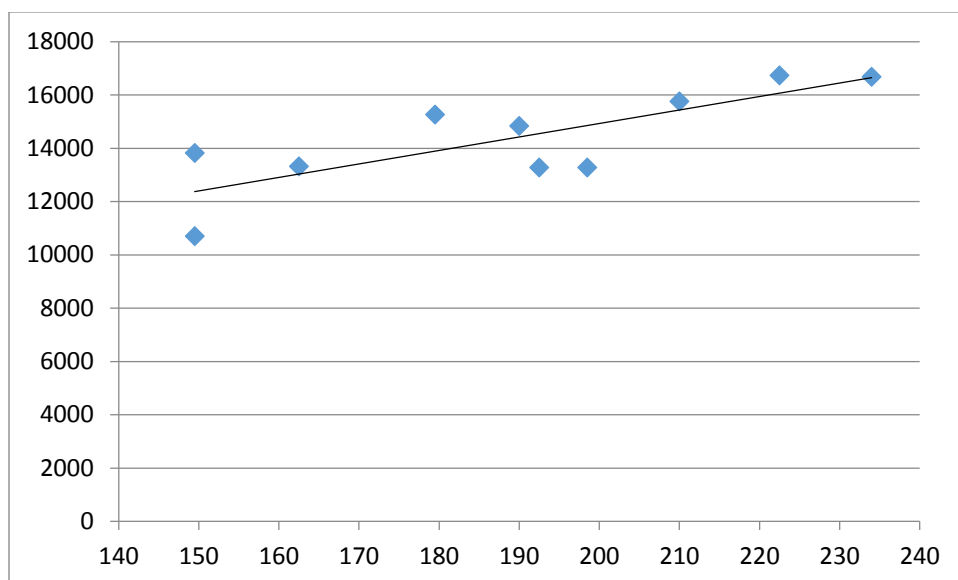
Uit de toelichting bij de intentieovereenkomst art.1.4 is af te leiden dat de initiatiefnemer rekent op 9000 MWh bij 180 meter tiphoogte en 15700 MWh bij 210 tipmeter hoogte.

Hierna is een overzicht gegeven van enkele door Sirene berekende opbrengsten. De gegevens van de Enercon turbines zijn betrouwbaarder dan die van de Vestas turbines, omdat er meer door de fabrikant geleverde gegevens beschikbaar waren. De masthoogten hebben te maken met wat de leverancier levert.

De eerste drie rijen zijn een benadering van de door RWE beoogde situaties.

as m	druk kg/m ³	wind m/s	Type	rotor m	tiph m	opbrengst MWh
166	1226	8,13	Vestas 136-4.2	136	234	16678
142	1229	7,91	Vestas 136-4.2	136	210	15756
122	1231	7,62	Vestas 117-4.2	136	190	14834
159	1227	8,13	Enercon E126/4,2	127	222,5	16731
135	1230	7,81	Enercon E126/4,2	127	198,5	13275
129	1230	7,73	Enercon E126/4,2	127	192,5	13275
99	1234	7,3	Enercon E126/4,2	127	162,5	13318
					0	
116	1232	7,54	Enercon E126/4,0	127	179,5	15260
86	1236	7,05	Enercon E126/4,0	127	149,5	13819
92	1236	7,17	Enercon E115 / 3,0	115	149,5	10700

In onderstaande figuur zijn de tiphoogten en de opbrengsten in MWh / turbine tegen elkaar uitgezet en is een lineaire regressie aangegeven.

Uit de gegevens blijkt (natuurlijk) overduidelijk dat een hogere turbine een grotere opbrengst geeft. Maar de verschillen zijn minder groot dan de initiatiefnemer ons wil doen geloven.

Bij een tiphoogte van rond 230 meter is een opbrengst van 16700 MWh zeker haalbaar. De uit gegevens van RWE gehaalde opbrengst van 15700 MWh bij 210 meter tiphoogte is een reële waarde.

De waarde van 9000 MWh die RWE suggereert voor een turbine van 180 meter tiphoogte is volgens Sirene veel te laag. Sirene krijgt de indruk dat deze waarde (te) laag is ingeschat om het verschil in financiële bijdrage aan de bevolking te benadrukken. De initiatiefnemer verantwoordt deze cijfers niet met controleerbare gegevens.

Uit deze berekeningen blijkt ook dat bij een tiphoogte van maximaal 150 meter, zoals Sirene beoogt, op deze locatie opbrengsten haalbaar zijn van meer dan 12.000 MWh tot mogelijk 14.000 MWh, afhankelijk van de gekozen turbine. Dit is een kosten kwestie. Je kunt bijvoorbeeld kiezen voor optimaliseren van winst, vermogen of opbrengst.

SDE subsidie

De SDE+ subsidie is een garantie dat een initiatiefnemer een gedurende de looptijd van 15 jaar vastgesteld bedrag (bijv. 6,4 cent per kWh) ontvangt per geleverde eenheid energie (kWh).

De opbrengsten van de geleverde stroom worden door de overheid forfaitair vastgesteld, momenteel 3,8 cent per kWh. Dit wordt het correctiebedrag genoemd. Wanneer in 2018 SDE+ subsidie wordt toegekend wordt dit bedrag (nu 3,8 cent) door de overheid aangevuld met een subsidiebedrag van $6,4 - 3,8 = 2,6$ cent/kWh.

Het basis bedrag per SDE ronde wordt door EZ vastgesteld op basis van een windsnelheid per gemeente. In Steenbergen is dit in 2018 6,4 cent / kWh (wind 7,0 tot 7,5 m/s). De (betrouwbare) prognose voor 2019 is 6,2 cent / kWh.

Bron: http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/pbl-2018-conceptadvies-windenergie-sde-plus-2019-incl-kostenbevindingen_3271.pdf, p. 13)

De prognose is dat de energieprijzen stijgen en dat er dus steeds minder aanvullende subsidie behoeft te worden uitgekeerd. Doordat de windturbines goedkoper worden, wordt het garantiebedrag (nu 6,4 resp. 6,2 cent) ook steeds lager. Op zee worden nu reeds windparken zonder aanvullende subsidie gerealiseerd.

De initiatiefnemer heeft nogal op spoed aangedrongen. Hierdoor is dit ontwerp besluit onvoldoende voorbereid tot stand gekomen. Daarenboven dringt de initiatiefnemer aan op finale besluitvorming voor 2 oktober 2018 onder dreiging de turbines anders nog hoger te maken en zich te onttrekken aan de sociale verplichtingen. Dit alles onder de motivering dat RWE anders onvoldoende subsidie zou krijgen.

De feitelijke cijfers laten een ander beeld zien. Lagere windturbines leveren inderdaad minder energie, maar lang niet zo veel minder dan RWE ons wil doen geloven en ze vergen ook een lagere investering. De SDE-subsidie loopt echt niet zo hard terug als RWE ons wil doen geloven. Sirene krijgt de indruk dat RWE uitgaat van 7,5 cent in 2017 naar 6,4 cent in 2018 en angst heeft dat deze trend zo doorzet. Bovendien is de SDE+ gebaseerd op de kostprijs, die door een overheid die wel over de (vertrouwelijke) gegevens beschikt, best goed te bepalen is.

Overzicht kosten en baten per turbine:

Kosten

Voor Sirene onzekere factoren omdat vele gegevens niet vrij worden gegeven.

Een benadering voor de aanschafkosten turbine is € 1300,- per kW. Voor de 4,2 MW turbines uit het voorbeeld zou dat neerkomen op € 5.500.000 per turbine. We rekenen dit gemakshalve toe aan een turbine met een masthoogte van 100 meter. Een hogere/lagere turbine kost circa € 10.000,- meer/minder per meter. De kosten worden dan bij een ashoogte van :

86 m 5,36 miljoen, 122 m 5,72 miljoen, 142 m 5,92 miljoen en 166 m 6,16 miljoen.

Reken even voor 15 jaar (subsidietijd) dan is dat per jaar respectievelijk

€ 357.000,- / jr, € 381.000,- / jr, € 395.000,- / jr en € 411.000,- / jr .

Onderhoud € 42.000 per turbine per jaar

Grondkosten (prijsspeil domeinen) € 58.800,- per jaar (dus ook voor de boer)

Netaansluiting € 46.200,-

Gemeente Steenbergen € 63.000 / 15 jaar = € 4.200,- per jaar

Participatie € 0,50 per MWh (0,05 cent per kWh). Bedrag varieert van 6900 tot 8300 per jaar.

NB Deze twee laatste bedragen vallen in het niet bij de overige bedragen.

Bij de ‘aanschaf’ komt dan circa € 159.000 per jaar.

Geschatte kosten per turbine per jaar bij ashoogte:

As 86 m € 515.100,- , as 122 m € 539.600,-, as 142 m € 554. 100,- en as 166 m € 570.500,-

Baten

Deze kunnen beter worden ingeschat. De opbrengst is door de subsidie bij aanvraag in 2018 (6,4 cent/kWh)

As 86 m € 884.416,- , as 122 m € 949.376,- , as 142 m € 1.008.384,- en as 166 m € 1.067.392,-

Winst

Simpel als wij zijn trekken we de kosten af van de baten. We houden geen rekening met nog andere belastingvoordelen (EIA), niet betaalde onbalans en andere verborgen subsidies.

As 86 m € 368.900,- , as 122 m € 409.400,- , as 142 m € 453.900,- en as 166 m € 475.500,-
Alles per turbine, per jaar.

Hierna in een overzicht

ashoogte m	86	122	142	166
kosten / jr * 1000				
aanschaf	357	381	395	411
onderhoud	42	42	42	42
grondkosten	58,8	58,8	58,8	58,8
netaansluiting	46,2	46,2	46,2	46,2
landschap	4,2	4,2	4,2	4,2
participatie	6,9	7,4	7,9	8,3
subtotaal	515,1	539,6	554,1	570,5
baten				
opbrengst /jr 6,4 c/kWh	884	949	1008	1046
winst (ruw)	368,9	409,4	453,9	475,5

Natuurlijk zal de initiatiefnemer zeggen dat deze cijfers niet kloppen. We dagen de initiatiefnemer uit om met (controleerbare) wel kloppende cijfers te komen. Te beginnen met het essentiële windrapport, dat onderdeel uitmaakt van de haalbaarheidsstudie en moet worden overlegd bij de subsidieaanvraag. Dit rapport ligt niet bij de stukken ter inzage.

Conclusie

Natuurlijk wordt meer winst gemaakt bij hogere windturbines. Voor de initiatiefnemer is dit een doorslaggevende factor.

Wij verwachten van de gemeente Steenberg en dat ze tevens de maatschappelijke kosten en baten meewegen.

Naar de mening van Sirene is met name de landschappelijk impact van windturbines tot 150 meter veel geringer, terwijl toch een redelijke winst kan worden gehaald.

Sirene is van mening dat er ruimte is voor meer dan vier windturbines van 150 meter hoogte. De maximale opbrengst van dit RWE- project is bij 4 turbines van 234 m tiphoogte $4 * 16.678 = 66.712$ GWh.

Vijf turbines van 150 meter leveren 69.095 GWh en voldoen aan de Verordening Ruimte. Sirene is van mening dat er ruimte is voor zes turbines, die 82.914 GWh kunnen leveren.

Een ander alternatief is om de huidige vier turbines te vervangen door drie grotere turbines.
Dat past binnen de huidige ruimte en past binnen het begrip vervanging.
Het opgestelde vermogen kan tot $3 * 4.2 = 12,6$ MW. Opbrengst mogelijk tot 41.457 GWh.

Namens de Stichting Sirene,

Henk Baptist,
Voorzitter